KARL XV.

ETT MINNESBLAD

AF

A. N.

KARL XV.

"LAND SKALL MED LAG BYGGAS."

Andra Upplagan.

(10:de tusendet).

KARLSTAD.
HJALMAR PETERSSON & C:o.

Pris: 25 öre.

524

KARLSTAD,
C. FORSSELLS BOKTRYCKERI
1872.

Kung Karl är död!

Så lydde det sorgebud, som för några få dagar sedan utgick öfver Sverige; och denna tidning göt saknad och sorg i de flesta svenska bröst, ty kung Karl var högt älskad och afhållen af det folk, som har sitt hem i gamla Sveriges bygder. Men minnet af den vänsälle konungen och hans utförda verk, de skola lefva.

Under hans styrelse har nämligen Sverige gått framåt i odling, välstånd, upplysning och inre utveckling på ett sätt, hvartill man knappast förr varit vitne, och det skall derföre säkert blifva både glädjande och af nytta för oss att i korthet betrakta den hädangångnes person och verksamhet samt de vigtigaste tilldragelserna under hans styrelse, huru ofullkomlig denna framställning deraf än må vara.

Den 3 Maj 1826 föddes den aflidne konungen, och den 11 Juni blef han döpt, hvarvid han erhöll namnen **Karl Ludvig Eugène.**

Af Karl Johan utnämndes han till hertig af Skåne, och i Karl den tolftes vagga bereddes åt honom hans första bädd.

Stort var det jubel, hvarmed Sveas och Nores folk mottogo underrättelsen om prinsens födelse. En infödd konung skulle åter regera öfver Sverige. Uppfostrad bland dess

berg och sjöar, skulle han älska land och folk högre, än de kunna göra, hvars vagga stått på främmande jord. Man var så mycket gladare öfver utsigten att få en infödd konung, som den då regerande, Karl den 14:de, ej förstod svenska språket, hvarigenom man så mycket mer kände, att han var främling.

Konung Karl var på faderns sida ej af någon hög börd. Hans farfar hade begifvit sig bort från sitt enkla, borgerliga hem för att i franska hären taga tjenst som simpel soldat. Säkerligen hade man denna Karl den 15:des härkomst från folket till en del att tacka för den välvilja, hvarmed han omfattade äfven de ringaste af sina undersåter, och han blygdes lika litet som sin store farfader för sin härkomst från hyddan.

Karl den 14:de var synnerligen förtjust i sin raske sonson. Han brukade ofta gunga honom på sina knän, och man berättar om dem följande tilldragelse, som skildrar förhållandet mellan farfadern och sonsonen. „På Rosendals sommarslott å Djurgården fick prinsen stundom ropa till sig en af de vaktande gardisterna, för att leka exercis med denne, och efter slutade öfningar lät vanligen någon af de tjenstgörande hofherrarne gifva karlen en sup för besväret. Så lärde sig småningom den blifvande konungen att föra befäl invid sin farfars knän eller tröskel. Men när man

flyttat in till hufvudstaden, stodo vakterna icke mer så nära intill de inre boningsrummen, och den lille då treårige prinsen sökte en dag helt nedstämd fåfängt efter en karl att exercera med. Farfar erbjöd sig sjelf, men prinsen tyckte i början ej om förslaget, ty „farfar har ju inte gevär.“ Karl Johan öfvertygade honom, att det ginge lika bra med något annat — värja, käpp eller eldgaffel. Så stälde han sig i rättning och gjorde lydigt handgreppen efter sonsonens kommando. När denne slutligen tröttnade, kände han sig likväl så tacksam, att han genast sade åt en af de uppvaktande: „Ge farfar en sup!“

Ledningen af prinsarne Karls och hans älste broders Gustafs uppfostran var anförtrodd åt nuvarande akademie-kansleren m. m. grefve Henning Hamilton såsom guvenör, och skickligare och mera samvetsgrann man för denna vigtiga befattning kunde ej finnas. Bland de båda prinsarnes lärare märka vi professorn och förre statsrådet F. F. Karlson, den store forskaren i sitt fosterlands historia. Äfven mottogo de undervisning af den skarpsinnige tänkaren, den nu aflidne professor Boström.

Nuvarande biskopen i Skara, doktor Butsch, var prins Karls lärare i religion, och af honom bereddes han till Herrans nattvard, som han för första gången begick den 5 Juni 1841.

På denna vigtiga handling följde åter år af träget arbete och resor så i fäderneslandet som i främmande länder, och efter sin farfaders död begaf sig den unge kronprinsen till Upsala universitet, tillika med prins Gustaf.

Här deltog han på de från studier lediga timmarne i det glada ungdoms- och kamratlifvet, och mången minnes med förtjusning denna tid. När den härliga studentsångens toner då uppstego, deltogo de båda furstarne i sången, och som båda hade vackra röster och stora anlag för tonkonsten, voro de så mycket mera välkomna i sångarkretsen. En minnestecknare yttrar om denna tid: „Fäderneslandet såg med glädje och förtröstan sin blomstrande framtid växa vid Fyris-å, såg der det godas kamratskap och det ädlas fostbrödralag knutet mellan hyddans söner och konungasönerna. Ehuru kronprinsen af sin i många hänseenden nu vidgade verkningskrets icke förunnades att vid universitetet dröja så länge som sin broder, blef dock under denna tid genom intrycket af det friska, akademiska ungdomslifvet hans varma tillgifvenhet för universitetet grundlagd, samt den kärlek väckt, hvarmed han alltsedan omfattade vetenskapen och dess idkare, konsten och dess utöfvare.“

Många vänskapsband blefvo då knutna mellan furstarne och de andra studerandena, med hvilka de umgingos såsom kamrater.

Ingen öfverflödig etikett lade i dessa ungdomsdagar sin kalla hand mellan furstens och undersåtens hjertan, och derföre öppnade sig ock båda så mycket hellre. Trogen blef ock konungen alltid de vänskapsband, som här knötos och gerna drog han sig undan till ungdomsvännernas krets från konungslighetens tvång och regeringsbördan. Säkert tänkte konungen på denna förflutna, glada ungdomstid, då han författade nedanstående sång till en vän på dennes bröllopsdag, hvilken sång vi taga oss friheten att här återgifva.

„Mins du, ädle, dessa sköna stunder
Af vår fria, glada ungdomsvår?
Högtidsklädda stodo alla lunder,
Hvart vår längtan ledde våra spår.
Lifvets morgonrodnad syntes kläda
Uti rosenskimmer fält och dal;
I sin guldvagn syntes solen träda
Strålande som i en bröloppsal.

Mins du våra drömmar? Lätt vi togo
Dagen, då han kom, då han försvann;
Vi i glädjen som i sorgen logo,
Hurtigt blod i våra pulsar brann.
Lifvets allvar talte i vårt öra
Och begärde ut sin fulla gärd;
Våra fröjder ville det ej störa,
Följde endast vaksamt på vår färd.

Nu din dröm den skönsta sanning blifvit,
Anad förr i hjertats varma slag.
Verkligheten har dig redan gifvit,
Hvad du blygsamt hoppades en dag.
Själ med själ är troget sammangjuten,
Oskiljaktigt i all evighet;

Icke mer i töcken innesluten
Ligger nu en framtids hemlighet.

Var välkommen i den lugna hamnen,
Der till ankars är din ungdomsvän!
Se, mot dig som förr han sträckte famnen,
Ty hans hjerta trofast klappar än.
Tag dock med dig från de flydda åren
Samma friska sinne — tag det med,
Och behåll det än, när silfverhåren
Falla glesnade från hjessan ned!"

Dessa verser äro ett prof på den hädangångnes författarskap och på den varma tillgifvenhet, som, enligt hvad vi ofvan nämde, han alltid visade sina ungdomsvänner.

År 1849 företog kronprinsen en utländsk resa, då han besåg den mångbesjungne Rhenflodens romantiska stränder. Ryktet ville dessutom veta, att han vid ett under samma resa företaget besök i Nederländerna genom kärlekens band blifvit fästad vid en afkomling af Wilhelm af Oraniens hus.

Denna förmodan blef snart besannad, och den 15 Juni 1850 landsteg prinsessan **Wilhelmina Fredrika Alexandra Anna Lovisa** af Nederländerna vid Biskopsudden å Djurgården. Hon åtföljdes af sina närmaste anförvandter till sitt nya fädernesland, der hon mottogs af sin trolofvade, sina blifvande slägtingar samt en ofantlig, jublande skara menniskor såväl från hufvudstaden som från trakten deromkring. Från landstigningsplatsen reste den furstliga bruden öfver Djur-

gårdsbrunn, Ladugårdsgärdet och Drottning Kristinas väg ut till Haga. Hela vägen fram till lustslottet var uppfyld af åkande och gående, och vid sidan af prinsessans vagn red hennes brudgum.

I slottet utdelades då bland de församlade följande af Bernhard von Beskow författade verser:

*„Med svärdet och med gyllne pilars knippa *)*
Oraniens lejon upprätt står som förr.
Det blickar vänligt emot Nordens klippa:
då öppna fjellarne sin marmordörr,
och jublande mottaga Skandiens stränder
vid åskors dån och blixtars återsken,
*den skönsta skatt, Bataveis **) land oss sänder:*
framtidens blomma, folkets ögonsten . . . . .
Ifrån i dag Du Nordens dotter kallas,
Och Skandiens tro kring Dig sin sköldborg slår;
Du fästad är vid Den, hvars hopp är allas,
den hjelteyngling, som är Din, är vår.“

Den 19 i samma månad skedde förmälningen, och vigseln förrättades af dåvarande erkebiskop Wingård. En ståtligare brudgum än kronprinsen kunde man knappast se, hvilket alla, som åsågo vigselakten, veta omtala.

Sedan brudens föräldrar afrest, företogo de nygifta, åtföljda af konungen, drottningen, hertigarne af Upland och Dalarne samt prinsessan Eugenie, en resa genom de båda brö-

---

*) Oraniska huset, hvaraf drottning Lovisa var en afkomling, förde i sitt vapen ett upprätt stående lejon, som håller en knippa pilar i sina ramar.

**) Nederländerna kallades fordom Batavien.

draländerna. Färden gick genom Göta kanal, hvarest de vid alla stationer emottogos af glada och högtidsklädda menniskor. Kinekulle, „Sveriges skönsta krona“, besöktes bland annat, och vid Trollhättans brusande vattenfall visade sig för den nykomna furstinnan den nordiska naturen i all sin storhet. Det var ett triumftåg för fursteparet, hvilkas framtid låg leende och glad för dem som naturen, hvilken var klädd i sin sköna sommardrägt.

Mottagandet i Norges hufvudstad var lika varmt och hjertligt som det, hvilket kom de nygifta till del i Stockholm. Sång och fackeltåg aflöste hvarandra, och en mängd fester anstäldes. Hemresan skedde öfver Karlstad, Örebro, Arboga och Mälaren, hvarigenom kronprinsen åter fick tillfälle att visa sin unga brud nya trakter af hennes nuvarande, sköna hemland. Den tillämnade resan till Skåne måste deremot inställas, emedan koleran vid denna tid utbrutit derstädes.

I början af år 1851 företog konung Oskar en resa till Norge, då, enligt grundlagens bud, en regering tillsattes, i hvilken kronprinsen förordnades till ordförande.

Den 31 Oktober 1851 ökades det unga fursteparets lycka genom deras dotters, nuvarande danska kronprinsessans, födelse. Strax efter sedan barnet var födt, bars det af sin farmoder, drottning Josefina, ut i de yttre rummen för att visas för de der församlade.

Drottningens ansigte strålade då af glädje, och hennes fröjd meddelade sig åt de närvarande. Den 8 November döptes prinsessan af biskop Hedrén uti slottskapellet, hvarest hon 18 år derefter stod brud. I dopet erhöll hon namnen **Lovisa Josefina Eugenia.** Fredrika Wennberg skref samma dag följande rader till den nyfödda:

„*Välkommen, menlös tärna, en huldrik Moders bild,*
Du Nordens klara stjerna, Du lysa skall så mild ....
Din farfars mor kan lära Dig lyda hjertats bud,
Din farmor qvinlig ära, Din mor att lofva Gud,
med trogen kärlek smycka en älskad makes stig
och skapa huslig lycka — det kan hon lära Dig.“

Samma år hade kronprinsen blifvit utvald till kansler eller högsta styresman för Upsala universitet.

Den glädje, som prinsessan Lovisas födelse framkallat hos konungafamiljen, stördes dock snart genom flera sorgliga tilldragelser det följande året 1852. Kung Oskar nödgades för sjukdom resa till en utländsk badort. Knappt var han något återstäld, hemkommen, förrän den 24 September den allmänt älskade och afhållne prins Gustaf afled i Kristiania. Man kan utan öfverdrift säga, att hela landet sörjde denne prins, och kronprinsen, som under sina tidigare ungdoms- och studie-år alltid arbetat tillsammans med denne sin äldste broder, kände djupt förlusten af honom.

Den störda glädjen återstäldes dock till

en del derigenom, att kronprinsens gemål d. 14 Dec. nämda år födde en son. I hela Sverige firades denna händelse såsom en lyckosam tilldragelse. Den nyfödde döptes dagen före julaftonen i slottskapellet och erhöll dervid namnen **Karl Oskar Wilhelm Fredrik,** samt utnämndes till hertig af Södermanland. Äfven hans bädd bereddes i Karl den tolftes vagga.

Men den nyföddes lefnad blef ej långvarig. Den 13 Mars 1854 afled han genom lunginflammation. Föräldrarnes sorg var så mycket djupare, som de icke hade utsigter att erhålla några flera barn. Den döde nedsattes i Karolinska grafkoret, der bland andra hans farbroder, prins Gustaf, förut hvilade, och man sjöng vid hans bår:

„Så nära vaggan grafven låg,
att han emellan båda såg
ej kronorna, hans börd beskärde;
men nu med klarnad blick han ser
den krona, himlen honom ger,
mer hög, än den han mist', i värde."

År 1856 blef prins Karl utnämd till Norges vice konung, en befattning, som endast den närmaste tronarfvingen kan innehafva. I denna egenskap anlände han till Kristiania den 21 Maj nämde år och qvarstannade nära halftannat år, då han till följd af faderns sjukdom blef hemkallad för att öfvertaga riksstyrelsen med konungslig makt och myndighet.

Sommaren 1858 gjorde kronprinsen en

resa genom Lappmarken till Öfver-Torneå. Vi minnas ej, om det var under detta besök deruppe eller under en resa, hvilken han såsom konung företog, som följande händelse, den vi här vilja omtala, tilldrog sig.

Kronprinsen hade under natten legat i en komministergård, der han, vänlig och enkel som alltid, inlät sig i samtal med husets folk. I synnerhet fattade han tycke för den ena sonen, en rask och hurtig gosse, som sade, att han skulle vilja blifva officer, blott hans fader hade råd dertill. Nästa morgon ljöd en frisk och vacker sång från elfven, utför hvilken den furstliga gästen med båt färdades ned till kusten. De båda sjungande voro kronprinsen och den unge gossen, som fick åtfölja honom till Stockholm för att på hans bekostnad uppfostras för den lefnadsbana, hvilken han önskade beträda.

År 1857 liksom det följande året aftogo konung Oskar den 1:stes andliga och kroppsliga krafter allt mer och mer, och man var redan länge beredd på hans hädangång, då han den 8 Juli 1859 afsomnade och förbytte boningen i slottet mot den i Riddarholmskyrkan. Han lemnade sina riken i ett blomstrande tillstånd och de båda brödrafolken välsigna hans minne.

Samma dag uppsteg kronprinsen Karl på tronen och antog namnet

Karl den femtonde

och till valspråk:

Land skall med lag byggas.

Den 3 Maj 1860 kröntes han i Stockholm, och den 5 Augusti förrättades samma ceremoni i Trondhjems gamla domkyrka, der Norges forne konungar blifvit prydda med detta rikes krona.

Vi komma nu till den andra delen af Karl den femtondes lefnad, nämligen hans verksamhet som regent.

På den kort efter tronbestigningen samlade riksdagen, 1859—1860, beslöts att 25 millioner riksdaler skulle beviljas till jernvägsbyggnadernas fortsättning, och samma riksdag blef en något utvidgad religionsfrihet medgifven.

Till egen skada och förderf lågo Nordens länder fordom i beständiga stridigheter med hvarandra, af hvilka olyckliga omständigheter omkringliggande makter visligen begagnade sig. På senare tider har man dock såväl i Danmark som i Sverige—Norge börjat inse, det vi, om vi vilja behålla vår sjelfständighet, i stället böra sluta oss tillsammans för att gemensamt försvara oss mot rofgiriga grannar. Medvetandet härom blef orsaken till **Skandinavismen**, hvarmed man förstår sträfvandet att närma Nordens länder, Sverige, Norge och Danmark, till hvarandra. Såsom Skandinavismens början kan man anse

531

det innerliga vänskapsband, som knöts mellan Nordens två största skalder, **Tegnér** i Lund och **Öhlensläger** i Köpenhamn. Från dem spred sig tanken på ett enigt och mäktigt Norden till den studerande ungdomen vid högskolorna eller universiteterna. Genom studenttåget till Köpenhamn 1845 kan man säga, att idéen slog rot. Från studenterna spred den sig vidare till folket, och om än några betraktade de skandinaviska sträfvandena med misstro, kan man dock säga, att det nationalhat, som sedan gamla tider funnits mellan Sverige och Danmark, var slut. Svenskar, Norrmän och Danskar funno med förvåning, då de började umgås med hvarandra, att deras språk voro så lika, att de utan den ringaste svårighet kunde förstå hvarandra. Detta bidrog mycket till det hastiga närmandet mellan folken, som tyckte sig vara såsom syskon, hvilka i långa år skilda, ändtligen igenkänna hvarandra och påminna sig de barndomsdagar, då de lekte tillsammans i sitt barndomshem.

Konung Oskar, som i statsmannavishet ingalunda var någon af sina samtida regenter underlägsen, uppfattade genast den skandinaviska idéens stora betydelse för Nordens framtid. Med sitt för allt ädelt och stort öppna sinne omfattade han den, och gynnad af honom, äfvensom af Danmarks konung, utveck-

lade sig tanken på ett enigt Norden hastigt i de båda länderna.

Danmarks bestånd var vid denna tid hotadt af stora faror. Detta land var förenadt med det tyska Holstein. I Sönder-Jylland hade en hop tyskar under årens lopp inflyttat, hvilka nu klagade öfver tyranni, då de ej kunde få göra det danska landet till tyskt. För att skilja Sönder-Jylland eller Slesvig, tillika med Holstein från Danmark bildade sig ett „Slesvig-Holsteinskt“ parti, för hvilket bröderna Kristian och Fredrik af Augustenborg trädde i spetsen i hopp om det nybildade landets krona. Då **Fredrik den 7:de** år 1848 uppsteg på Danmarks tron, gjorde „Augustenborgska“ partiet uppror, och slagne af Danskarne, fingo de hjelp af Preussen. Konung Oskar gjorde allvarliga föreställningar häremot, och öfversände svenska trupper till Fyens bevakning. Sedan Danskarne vunnit en stor seger vid Fredricia, ingicks stillestånd, hvarunder Sönder-Jylland till hälften besattes med svenska trupper, och efter ett års förlopp slöts fred i Berlin 1850, och svenskarne hemkallades. Sedermera försökte upprorspartiet åter sin lycka, men blef ånyo slaget. Derefter afslöts fördraget i London 1852, då Sverige-Norge och de fem stormakterna erkände prins Kristian af Glycksborg såsom tronföljare efter den barnlöse Fredrik den 7:de. Men Danskarne begingo den oklokhe-

ten, att, i stället för att skilja sig från Holstein, söka införlifva detta land med sitt eget, hvarigenom tyskarne fingo anledning att på nytt inblanda sig i Danmarks förhållanden.

Vi hafva omnämt dessa omständigheter rörande Danmark, emedan de äro nödvändiga att känna för att kunna förstå åtskilliga tilldragelser under kung Karls regering.

Karl den 15:de hade ärft sin faders sympatier för den nordiska enhetssaken, men hans bemödanden för densamma blefvo i många fall fruktlösa. I synnerhet strandade hans försök att närma Sverige och Norge till hvarandra. Detta fick han erfara, redan då han var regent under faderns sjukdom. År 1857 förkastade nämligen norska stortinget af kung Oskar framlagda förslag rörande ordnandet af handeln rikena emellan, äfvensom att domar, afkunnade i det ena landet, skulle kunna verkställas i det andra. Då norska stortinget derjemte beslöt, att riksståthållar-embetet, hvartill konungen kunde förordna svenska män, skulle upphäfvas, utbröt ett starkt missnöje mellan båda länderna, och den „norska frågan“ var ett allmänt samtalsämne. Svenska riksdagen ingick 1860 till konungen med begäran om ett nytt ordnande af förhållandena mellan de båda rikena. Åtskilliga tidningar gjorde sitt till för att ytterligare uppreta stämningen, och konungen anträdde härunder en resa till Kristiania för att person-

ligen utjemna missförhållandena. Derefter afslog han såväl norska stortingets som svenska riksdagens fordringar.

Genom flera ömsesidiga besök och likstämmighet i åsigter, uppstod mellan konungarne Karl och Fredrik en hjertlig vänskap, som hos Danmarks folk uppväckte mycken glädje och stora förhoppningar. En följd af denna vänskap var, att en öfverenskommelse 1861 afslöts, att de domar och utslag, som fälts i det ena riket, skulle kunna verkställas i det andra.

På ett personligt möte mellan konungarne, afgjordes slutligen de grunder, hvarpå ett försvarsförbund mellan Sverige och Danmark skulle afslutas. Den hufvudtanke, som härvid ledde Karl den XV och hans ministrar, var, att Danmark från sig skulle afskilja det tyska förbundslandet Holstein och låta detta, om så var nödvändigt, ansluta sig till Tyskland; deremot skulle Sönder-Jylland så mycket närmare förenas med det danska hufvudlandet. I hög grad hjertligt var nu och alltsedan, sålänge Fredrik den VII lefde, förhållandet mellan honom och konung Karl, hvilken senare danska konungen vanligen kallade „sin son“.

Olyckligtvis insågo ej strax de danska ministrarne fördelen af ett sådant tillvägagående utan föredrogo att ännu en tid kifvas med Preussen om Holstein.

533

För att få förhållandena i Norden på redig fot och för att skaffa Skandinaviska länderna bundsförvandter, i händelse utbrytande krig skulle göra detta nödvändigt, beslöt konung Karl att afresa till sin frände kejsar Napoleon för att personligen underhandla med honom, som då var Europas mäktigaste furste. Denna resa företogs från Göteborg år 1861. I Frankrikes hufvudstad väckte den nordiske konungen mycket uppseende och blef hjertligt emottagen såväl af folket som af kejsaren. Franska tidningarne öfverbjödo hvarandra i beröm öfver hans ståtliga utseende och ridderliga sätt.

Med den sluge Napoleon hade han under vistandet i Paris flera sammanträden. Om de förhandlingar, som dervid försiggingo, och om de förslag, som gjordes, känner man ingenting med visshet. Troligt är dock, att det var fråga om att på något sätt förena Danmark med Nordens två andra riken under samma regent, enligt en mellan konungarne Karl och Fredrik uppgjord plan. Napoleon var säkerligen icke obenägen för detta förslag, genom hvars utförande Vestmakterna i Norden erhållit en mäktig och naturlig bundsförvandt. Men för försigtig att ensam inlåta sig i ett så vidtutseende företag, rådde han den svenska konungen att jemväl inhemta de ledande engelska statsmännens tanke,

hvarföre konung Karl gjorde ett besök äfven i detta land.

Den engelska ledande ministern Palmerston var dock en man, som blott hade ett mål: fred, på det att England skulle få handla och tjena penningar. I följd häraf rönte den svenska konungens förslag ett temligen kallt emottagande, hvilket man väl kan fatta, då England sedan, när Danmark kom i nöd, bröt sina i det förstnämda Londonerfördraget högtidligt ingångna förbindelser och löften för att ej behöfva göra några uppoffringar.

Till följd af den osäkerhet och oro, som från denna tid började råda i Europa, vaknade nationalkänslan i Sverige till ett lifligare medvetande, och en följd häraf var *skarpskytterörelsens* uppkomst, hvilken, ehuru kanske i första början betraktad med någon misstro af vissa personer och behandlad med hån af andra, dock utbredde sig kring hela landet och snart vann konungens bifall. Han åsåg ofta och deltog stundom sjelf i de öfningar, som Stockholms skarpskyttekår förehade. Skarpskytterörelsen för nu ett tynande lif och kommer kanske att upphöra, men den har dock haft goda verkningar. Genom densamma har medvetandet om behofvet af en nationalbeväpning blifvit väckt, och vapenöfningar i skolorna införda, tvenne omständigheter, för hvilka vi äro skyldiga skarpskytteföreningarne ett hjertligt tack.

Representationsfrågan, det vill säga frågan om riksdagens ombildning, väcktes till lif vid 1860 års riksdag derigenom, att borgare- och bondestånden ingingo till regeringen med begäran, att styrelsen skulle framlägga förslag till en ny riksdagsordning. Med anledning häraf utarbetades ett sådant förslag i frisinnad anda, hvilket förslag af justitie- och statsministern *de Geer* framlades för 1862—63 års riksdag. Detta nya förslag väckte allmän hänförelse öfver hela landet, och antogs af ständerna att hvila till nästa riksdag. Nu utgåfvos ock flera nya, vigtiga lagstadganden och förordningar, såsom: förordningen *om kommunalstyrelse å landet d. 21 Mars 1862; kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862; förordningen om kyrkostämma och skolråd, d. 21 Mars 1862; förordning om landsting d. 21 Mars 1862; konkurslagen d. 18 Sept. 1862; sjölagen* m. fl. Genom alla dessa förordningar blefvo rikets kommunala förhållanden utvecklade och ordnade.

Vid riksdagen 1862 anslogos ock ytterligare 28 mill. rdr till jernvägsbyggnaderna.

En vigtig representativ reform var införandet af *kyrkomötet*, hvilket stadgande blef lag den 16 Nov. 1863. Kyrkomötena bestå både af andlige och lekmän och sammanträda hvart femte år.

Den 16 Febr. 1864 stadfästades den *nya strafflagen*, hvilken, ehuru i vissa fall kanske

för sträng, dock var ett stort steg framåt. Samma år utkommo *förordningen om utvidgad näringsfrihet* och den nya *jagtstadgan.*

Äfven för allmänna undervisningens förbättring gjordes vid denna tid mycket. Studentexamina flyttades från universiteten till elementarläroverken, hvilken förändring trädde i gällande kraft 1864. Vid samma tid inrättades i Stockholm en läroanstalt för bildande af lärarinnor, och för lärare i folkskolorna, anordnades en utvidgad och bättre ordnad undervisning.

Under det att Sverige och Norge gingo framåt i inre utveckling, kom Danmark i en äfventyrlig ställning. Regeringen i detta land hade slutligen gifvit vika för folkets vilja och enligt Svensk-Norska styrelsens önskan afskilt Holstein från Danmark och Sönder-Jylland eller Slesvig, för hvilka senare länder förslag till en gemensam författning, den så kallade *Novemberförfattningen,* framlades för danska riksdagen, som antog densamma år 1863. Nu var ett försvarsförbund nära att blifva afslutadt mellan de Nordiska länderna, då i en för Danmark olycklig stund den folkkäre Fredrik den 7:de plötsligen afled i November 1863.

Nu blefvo underhandlingarne mellan Sverige-Norge och Danmark någon tid afbrutna. Under tiden togo tyskarne Novemberförfattningen till en förevändning för ett infall i

Danmark, ehuru de förut ej haft något att invända mot denna författnings införande. Egentliga orsaken till kriget var nämligen, att Preussen önskade sig besittningen af Sönder-Jylland för att erhålla dugliga hamnar vid Östersjön, hvaraf de hittills voro i saknad.

Danmark befann sig således i en ytterst svår ställning, när dess nu regerande konung, Kristian den 9:de, uppsteg på dess tron. Men konung Karl kunde ej uppgifva den store tanken på Nordens enhet, som så länge utgjort föremål för hans och hans faders käraste önskningar. Ej heller kunde han med sitt ridderliga sinne lida, att broderlandet i nödens stund skulle lemnas åt sig sjelft och plundras af öfvermäktiga fiender. Han sände derföre i April 1864 egenhändiga skrifvelser till den nye danske konungen, hvarigenom han öppnade ett tillfälle till underhandlingar om bildandet af ett statsförbund med gemensamma utländska angelägenheter och gemensamt försvar. Men detta förslag strandade mot de ledande statsmännens försigtighet, och säkert hade det för oss medfört vådor, om det i den tiden antagits. Svenska utrikesministern grefve R. Manderström var enligt ryktet en af de förnämsta motståndarne till förslaget, och han sågs vid denna tid ingalunda med blida ögon af svenska nationens kanske flertal, hvilka önskade det hårdt ansatta systerlandet undsättning. Men vid lug-

nare besinning fann man, att man hade honom att tacka för mycket. Säkert är, att ledningen af Sverige-Norges utländska politik sällan varit svårare än vid denna tid; att det dock gick väl, derför står nationen säkerligen i stor förbindelse till nämde minister. Hade Sverige-Norge kunnat vara säkert på neutralitet från Rysslands sida, eller vetat sig hafva ett fast stöd hos England och Frankrike, ifall Ryssland hotat, så hade med all sannolikhet en svensk här snart varit i strid med tyskarne. Men på ingendera af dessa två omständigheter kunde de styrande lita.

Med djup smärta måste nu den ridderlige svenska konungen och hans folk åse den ojemna striden mellan Danmark å ena sidan och å andra Preussen, Österrike och Holsteinska upprorshoparne, hvilka i början af år 1864 gingo öfver Ejder, det egentliga Danmarks gräns mot söder. Många svenska frivilliga skyndade ut i striden, och med otålighet väntade man hvarje underrättelse från söder. Huru klappade ej våra hjertan af harm, då olycksbuden kommo! Kanske led dock Karl den 15:de mest af alla, och man säger, att ministrarne flere gånger hade den största svårighet att afhålla konungen från att, trots de ogynnsamma förhållandena, ändock förklara kriget. Deltagandet erhöll ock uttryck genom de insamlingar, som gjordes, och de konserter, hvilka tillstäldes för att skaffa

penningar åt de genom kriget lidande. Till studentkonserten i Katrina kyrka i Stockholm hade skalden B. E. Malmström författat en prolog, ur hvilken vi anföra följande rader:

— — — — — — — — — — — — — — —

„Ett sätt att hjelpa är oss dock förunnadt,
om hvarje annat oss förvägradt är,
den hjelp, som Gud oss såsom pligt förkunnat,
att lindra nöden, der som mest den tär,
vår tröst att ge åt den, som bittrast lider,
åt den, som svagast vacklar, ge vår arm,
och balsam bringa, der det djupast svider:
i enkors och i faderlösas barm!
O glöm ej hennes, glöm ej enkans öde,
som spar sitt *lif åt den hon lifvet gaf,*
men tänker dock med afund på den döde,
hvars nöd med honom sjönk i samma graf.“

— — — — — — — — — — — — — — —

Man kände öfverallt, hvad skalden uttryckte i dessa rader; detta bevisades af de samlade bidragen, „det enda sätt att hjelpa, som oss var förunnadt“. Då slutligen den hårda freden afslöts, voro deltagandet för Danmark och harmen mot Preussen allmänna, och säkerligen minskas ej dessa känslor derigenom, att det senare landet undandrager sig den i freden ingångna förbindelsen: att låta danska befolkningen i norra Sönder-Jylland genom omröstning sjelf bestämma, hvilket land den vill tillhöra. Emellertid frambragte kriget och den svenska härens uteblifvande från valplatsen en viss dock snart öfvergående köld mellan de båda ländernas såväl styrelse som

folk. Huru det goda förhållande återstäldes, få vi sedan omtala.

Efter danska krigets slut ådrog sig det från 1862—63 års riksdag hvilande representationsförslaget i hög grad allmänhetens uppmärksamhet. Det stora flertalet af landets inbyggare önskade det framgång, men man fruktade, att adeln och presteståndet skulle sätta sig emot detsamma och hindra dess genomförande. För att verka för förslagets framgång bildade sig på många ställen reformsällskap, och deputationer afsändes från de flesta betydligare städer för att till konungen frambära folkets önskningar. Slutligen kom saken till afgörande på riksdagen 1865—1866. De flesta bland oss minnas säkerligen, med hvilken spänning man öfverallt, såväl i Stockholm som landsorten, motsåg utgången. I borgar- och bondeståndet antogs förslaget nästan enhälligt. Presterna beslöto uppskjuta frågan, till dess den var afgjord hos adeln. På detta stånds beslut berodde således förslagets öde. På riddarhuset, der riksråden de Geer och Gripenstedt m. fl. uppträdde och försvarade förslaget, blefvo öfverläggningarne både långa och lifliga, och den spänning, hvarmed utgången afvaktades, ökades med hvarje dag. Slutligen kom afgörandets stund, den 7 December 1865.

En stor folkmängd omgaf riddarhuset om aftonen, då röstningen försiggick. Den svenska

adeln ådagalade i denna stund en högsinnad och uppoffrande fosterlandskärlek, som alltid skall ihågkommas med tacksamhet. Med en betydlig röstöfvervigt afsade sig nämligen detta stånd sin sjelfskrifna rätt att deltaga i fosterlandets lagstiftning och styrelse. Med stormande jubel blefvo de efter omröstningens slut utkommande adelsmännen mottagna af folket, och budskapet om den stora tilldragelsen flög med telegrafen samma afton kring landet. Öfverallt fröjdades man, och då konungen om aftonen reste från teatern, ville man frånspänna hästarne och draga honom till slottet, hvilket han likväl afböjde, sägande: „Jag vill åka efter mina hästar, men ej efter mitt folk!“ Följande dag antogs förslaget i presteståndet, och den nya riksdagsordningen blef genom konungens stadfästelse grundlag den 22 Juli 1866.

Genom denna representationsförändring blef Sveriges riksdag delad i tvenne kamrar, till hvilka personer kunna inväljas, af hvilken klass som helst af landets inbyggare.

För att i lifligt minne bevara den vigtiga tilldragelsen insamlades i Stockholm en ansenlig penningsumma, som under namn af „december-fonden“ skulle utgöra grundplåten för inrättandet af ett universitet i hufvudstaden.

Adelns gemensamma angelägenheter behandlas, efter det nya representationskickets införande, på *adelsmötena*.

Vid denna tid afslöts ock ett handelsfördrag med Frankrike.

Bland de reformer, som införts efter 1866, vilja vi nämna: *förordningen angående forntida minnesmärkens fredande; förordningarne angående försäljningen och tillverkningen af spirituösa drycker; ordningsstadgan för rikets städer; den nya fattigvårdslagen. Judarne, äfvensom öfriga främmande trosbekännare likställdes i flera vigtiga fall med Lutherska lärans bekännare.* Flera förslag till vårt krigsväsendes förbättring blefvo deremot förkastade. Ett förslag till ny föreningsakt med Norge rönte samma öde som öfriga försök i denna riktning, det vill säga, den blef ej antagen. Men ett säkrare och bättre medel att närma de båda länderna till hvarandra är den på sommaren 1871 fullbordade Nordvestra stambanan, hvarigenom en resa mellan Stockholm och Kristiania kan göras på dagen. På en af de senaste riksdagarne beslöts att ett ytterligare statslån på 40 millioner skulle upptagas, hvilket hufvudsakligen skulle användas till jernvägsbyggnader.

De sköna konsterna älskades varmt af den bortgångne konungen, som ock sjelf utöfvade dem. Af hans hand hafva vi flera landskapstaflor af ganska högt värde, hvilka vitna om stor bekantskap med och kärlek för den nordiska naturen. Äfven som diktare uppträdde han, och flera utgifna samlingar af poemer visa, att han egde djup känsla och ganska goda

skaldegåfvor. I öfrigt egnades hans penna åt militäriskt skriftställareskap. Bland hans arbeten i denna väg må nämnas: „Några tankar angående svenska arméens organisation"; „Tankar om nutidens taktiska rörelser"; „Betraktelser angående infanteriet" m. fl. Med frikostig hand understödde kung Karl städse konstens utöfvare.

Vi hafva förut nämt, att efter dansk-tyska krigets slut en viss kyla uppstod mellan regenthusen och de båda länderna. Såväl folken som furstehusen insågo dock snart, huru olycksbringande en sådan söndring kunde blifva, och närmanden skedde, hvarigenom det goda förhållandet fullt återstäldes. Rykten om en förestående förlofning mellan konungens dotter, prinsessan Lovisa eller „lilla sessan", som hon kallades, och kronprinsen Fredrik af Danmark, uppstodo. Dessa rykten besannades snart, och den 28 Juli 1869 förenades, i samma slottskapell der hon döptes, den 17:åriga prinsessans öden med Danmarks tronföljares. Vid den högtidliga akten var konung Karl djupt rörd, och tårar runno utför hans kinder. En ofantlig menniskomassa var denna dag i rörelse i Stockholm, som besöktes af brudgummens föräldrar, syskon och slägtingar äfvensom af en rysk storfurste. Inga oordningar och inga olyckor förspordes, oaktadt trängseln på många ställen var stor.

Några dagar härefter lemnade prinsessan Sverige.

Dotterns bortresa kändes djupt af konungen, som dock snart fick en ännu större sorg. På vintern 1871 insjuknade han ganska illa, och drottningen var en trogen vakt vid hans sjuksäng. Då hon derunder en gång begaf sig från sin makes varma sjukrum till sina egna svalare gemak, blef hon förkyld, och en lunginflammation slutade hastigt drottning Lovisas lif den 30 Mars 1871. Hon var en i alla hänseenden ädel och god qvinna, som med uppriktig och öfverseende kärlek älskade sin man. Den stora välgörenhet, hon anspråkslöst och i tysthet utöfvade, hade förvärfvat henne folkets kärlek, och från hjertat kommo de tårar och den saknad, som uttalade sig vid hennes graf. Hennes död var det hårdaste slag, som träffat hennes efterlefvande gemål, hvilken väl stundom förorsakat henne sorger, men dock alltid visat henne den största aktning och kärlek och alltid böjt sig för hennes stora, qvinliga dygder.

Efter drottningens död var konung Karl aldrig rätt frisk. Den förr så kraftiga gestalten aftynade småningom, och sjukbädden måste allt emellanåt intagas. Vid den sista riksdagen förmådde han att hålla hvarken helsnings- eller afskedstalet till ständerna. På sitt kära Ulriksdal fann han sig bäst. Der omgafs han af landtlifvets lugn och minnena

af forna, glada dagar. Sistförflutne vinter och vår voro hans krafter ytterligt svaga, men fram på sommaren inträdde en så stor förbättring, att läkarne trodde sig böra tillstyrka en resa till Aachens varma källor, dit konungen begaf sig den 24 sistledne Juli. Om hans vistelse der och afresa derifrån meddelar en Aachentidning följande:

Efter sju veckors vistelse lemnade konung Karl den femtonde, konung af Sverige och Norge, den 14 Sept. på morgonen vår stad. En ansenlig folkmassa hade redan kl. 6 samlat sig utanför den höge gästens bostad och vid Marschirthorbangården, hvarifrån afresan egde rum. Synbarligen rörd och vänligt stämd besvarade h. m:t de afskedshelsningar, med hvilka mängden vid afresan från Kaizerbad och vid instigandet i vagnen på bangården beledsagade honom. Konungen har genom sitt vänliga och nedlåtande sätt i högsta mått förvärfvat sig tillgifvenhet och kärlek af alla, som kommit i närmare beröring med honom. Isynnerhet hade doktor Reumont, som särskildt ledde den höga badgästens kur, att glädja sig åt hans bevågenhet. Efter afskedsmiddagen den 11 Sept., vid hvilken konungen för en tillfällig opasslighets skull icke kunde närvara, fäste h. m:t med egen hand Nordstjerneorden i briljanter vid den berömde läkarens bröst såsom ett tecken på sin belåtenhet och erkänsla af hans såsom läkare bevisade tjenster. Dessutom erhöllo följande stabsofficerare och högre tjenstemän i vår stad ordensdekorationer: Öfverste von Rosensweig, major von Kabeloff och några af härvarande officerare Svärdsorden. Polispresidenten Hirsch hugnades med Vasaorden, äfvensom postdirektören Messow. Vår för detta regeringspresident, numera öfverpresident i Rhenprovinsen, doktor von Bardeleben erhöll den högsta utmärkelsen, kommendörkorset af Vasaorden i briljanter. Måtte, tillägger tidningen, verkan af våra källor åstadkomma den höge sjuklingens fullständiga tillfrisknande. Med denna önskan beledsagar väl enhvar af våra medborgare den populäre monarken på hans resa till sitt residens i Stockholm.

Man hade således hopp om den älskade monarkens tillfrisknande. Läkarne i Aachen hade tillrådt honom att begifva sig till ett varmare luftstreck, men konungen ville blott hem till sitt kära Ulriksdal.

Under resan ville han ej taga vägen genom Danmark, hvarför han med fregatten Vanadis från Kiel öfverreste till Malmö, dit han anlände middagstiden måndagen den 16 September. Härom berättar en Malmö tidning:

Måndagen den 16 kl. 1/2 3 efterm. gick kungen i land i Malmö. Han hade tillräckliga krafter för att gå från fartyget till den täckta vagnen, som väntade på kajen för att föra honom till landshöfdingeresidenset; men det var icke längre den smärta, ståtliga gestalten med den fasta gången, som mången torde erinra sig från forna dagar. I vagnen satt kungen lutad tillbaka mot dynorna och såg alldeles icke ut under den korta färden från hamnen till Stortorget; uppför residensets trappa måste han ledas af landshöfdingen under den ena armen och en af uppvaktningen under den andra. Då han kom in i förstugan, sjönk han ihop och måste bäras uppför trapporna till den för honom bestämda sängkammaren. Emellertid förbättrades han dock något och kunde frampå eftermiddagen tala med sin dotter och måg. Som bulletinerna berättat, aftogo krafterna betydligt natten mellan Måndagen och Tisdagen. Han var då redan beredd på döden, han fruktade honom icke, men det var hans högsta önskan att kunna komma hem till sitt kära Ulriksdal för att der utandas sin sista suck och han hade derföre bestämt sig för att resa vidare på Tisdags morgon kl. 9, ett beslut, som han under nu inträffade omständigheter ej kunde tänka på att utföra. Han kunde endast vara uppe några få timmar på Tisdags förm.

Natten mellan Tisdagen och Onsdagen vakade hofstallmästaren Bråkenhjelm och löjtnant Gyllenram hos konungen. Kl. var omkring 4 på Onsdags morgon, då Bråkenhjelm, närmade sig kungens bädd, såg honom slå upp ögonen och i det kungen nämde Bråkenhjelm vid ett af de förtroliga vännamn, hvarmed han ofta tilltalade sina närmaste och käraste, sade han honom ett vänligt god morgon och bad om litet mjölk att dricka. På sista tiderna förtärde han nästan ingenting annat och kunde öfverhufvudtaget ingenting smälta. Hela Onsdagen låg han nästan alldeles stilla, men var hela tiden vid full sans. Kl. 4 efterm. frågade honom en af hans läkare, om han tilläte, att man sände efter kronprinsessan af Danmark. På denna fråga svarade kungen med en annan: »Det betyder således, att allt snart är förbi? Säg detta endast rent ut». Han frågade vidare om han skulle öfverlefva natten och om han till slut skulle komma att lida stora smärtor. Med afseende på den sistnämnda frågan kunde läkarne lugna honom, ty hans krafter voro till den grad i aftagande, att den en gång så starka kroppen nu ej länge skulle kunna motstå dödens sista angrepp. Kun-

gen önskade då att säga farväl till sin omgifning, som utgjordes af doktorerna V. Lundberg och E. Edholm, hofstallmästaren Bråkenhjelm, öfverintendenten v. Dardel och löjtnant Gyllenram samt landshöfdingen och grefvinnan v. Troil, i hvilkas sängkammare i residensets första våning kungens dödsbädd stod. Alla dessa personer voro inne hos kungen, som med vänlig tacksamhet tryckte deras händer och sände helsningar till alla de kära anförvandter och vänner, som ej voro närvarande. Samtidigt sändes bud efter hofpredikanten, kyrkoherde Olin, som skulle ge kungen nattvarden. Kyrkoh. Olin anlände omkring kl. 7. men kungen var då redan för svag. Han vände på hufvudet liksom för att lyssna, men kunde ej taga verksam del i den heliga handlingen och presten inskränkte sig derföre till att läsa en bön och uttala välsignelsen öfver den döende. Allt svagare och svagare blefvo lifstecknena, nästan omärkligt utslocknade lifvet och kl. 9,5 Onsdags afton var allt förbi.

I Malmö var befolkningens deltagande stort och ådagalade sig på flerahanda sätt. I täta klungor stod folket på torget hela Tisdagen och Onsdagen, väntande på de, dessvärre, alltmer och mer oroande bulletinernas utgifvande och mångfaldiga såväl stads- som landtboer antecknade sina namn på en i residensets förstuga framlagd lista. Kungen lät ofta listan sig föreläsas och det var honom en hugnad att erfara, huru många som hade sin lidande monark i minnet och kommo för att efterfråga hans befinnande.

Under loppet af dessa dagar ankommo till Stockholm och landsortsstäderna det ena oroande telegrammet efter det andra, och det sista hade följande lydelse:

»Att hans majestät konung Karl XV denna dag kl. 9 på aftonen aflidit härstädes å landshöfdingeresidenset, i en ålder af 46 år, 4 månader och 15 dagar, till följd af kronisk tarminflammation med sårnader i tarmkanalens nedre del, intygas härmed, ej allenast på aflagd embetsed, utan äfven under denna min edliga försäkran: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ!

Malmö den 18 september 1872.

Vincent Lundberg,
första lifmedikus.

Edv. Edholm,
lifmedikus.

Prins Oskar och andra medlemmar voro beredda att med extra tåg resa till den sjuke och hade i denna afsigt redan anländt till jernvägsstationen, då, till följd af dödsposten, resan måste inställas; endast prins August begaf sig i väg.

Rörande likets förande från Malmö meddelas:

Konungens lik afgick måndags morgonen den 23 Sept. med ett af 14 vagnar bestående extra tåg från Malmö och inträffade i hufvudstaden i tisdags på eftermiddagen. En af de öppna kungliga jernvägsvagnarne, förvandlad till likvagn, var afsänd till Malmö, för att hemta den aflidne konungens stoft. Midt i vagnen var en hög, med svart kläde öfvertäckt katafalk uppbygd, och på densamma hvilade kistan helt och hållet fristående. Vagnens alla fyra sidor voro omgifna af svarta draperier med silfverfransar, hjulen och fjedrarne voro försilfrade och i hvartdera af vagnens hörn voro anbragta kronor, likaledes försilfrade. Hertigen af Dalarne, den aflidne konungens svenska och norska stab samt en eskort af husarregementet »Konung Karl XV» medföljde. Tåget, som fortsatte färden hela natten och hade en hastighet af $2^1/_2$ mil i timmen, gjorde ett kort uppehåll vid 24 stationer för att gifva de olika trakternas befolkning tillfälle att kasta en blick på det rum, i hvilket den folkkäre konungen hvilade. Det var ett sorgetåg genom landet. Konungen och statsrådet mötte vid Liljeholmen. Vid ankomsten till Stockholm stannade likvagnen söder om Riddarholmsbron och liket bars af den aflidnes stab mellan två rader af de i staden varande trupper upp till slottet, der det till en början har fått sin plats i pelarsalen.

Begrafningen kommer att försiggå den 9 Oktober. Den 1 Oktober flyttades liket till Nordstjerneordenssalen, der det kommer under tre dagars tid visas för allmänheten. Bland förnämligare personer som hitväntas att öfvervara begrafningen, nämnas kronprinsen och kronprinsessan af Danmark samt fursten af Waldeck och Pyrmont, förmäld med Helena, prinsessa af Nassau och h. m. drottningens syster. Den senare tros anlända till Stockholm d. 5 Okt. Kronprinsen och kronprinsessan komma att bebo de rum i k. slottet, som af dem begagnats vid deras förra besök härstädes, och i hvilken våning framlidne konung Karl skulle hafva inflyttat, om döden ej hindrat, sedan han tillbragt en kortare tid på Ulriksdal. Begrafningsceremonien, (för hvilken ingen särskild cantat kommer att författas) försiggår naturligtvis i Riddarholmskyrkan, men om konung Karls jordiska qvarlefvor der skola qvarstanna i det Bernadottska grafkoret, torde icke vara fullt afgjordt. Ryktet ville nämligen veta att konung Karl i lifstiden yttrat en önskan om att få sitt stoft jordadt på älsklingsstället, Ulriksdal, men vi känna icke om denna önskan så bestämdt formulerats, att den föranleder till ett afsteg från det häfdvunna bruket att låta Riddarholmskyrkan förvara de jordiska qvarlefvorna af våra hänsofna konungar.

Historien skall icke komma att kalla konung Karl en stor regent, ty de utmärkta

statsmän, hvilka såsom rådgifvare omgifvit honom, skola erhålla en stor del af äran för det goda, som under hans regering blifvit uträttadt. Men dessa ministrar hade icke af slumpen blifvit stälda vid den aflidne furstens sida: han sjelf hade utnämt dem till dessa befattningar. Förmågan, att sålunda finna lämplige män, är en af de värderikaste och största egenskaper, en konstitutionel konung kan ega, och kung Karl besatt den i hög grad. Föröfrigt var han lika litet som någon annan utan fel, men han var svensk till själ och hjerta och älskade varmt och innerligt sitt fosterland, hvars ära och välfärd alltid var målet för hans regeringsåtgärder. Hans ädla hjerta var aldrig känslolöst för den lidandes nöd, och kunde han ej beständigt hjelpa, så hade han dock alltid ett godt och vänligt tröstens ord, och det sätt, hvarpå det gafs, visade den hjelpsökande, att det kom från ett deltagande bröst. Denna godhjertenhet, i förening med hans flärdfria, hurtiga och rättframma sätt samt hans ridderliga sinne, tillvann honom i hög grad folkets kärlek, och tårar fuktade månget öga, när dödsbudet kom. Denna folkets sorg vid den aflidnes graf är den skönaste belöning, en afliden konung kan erhålla, och vi äro säkra, att Sveriges och Norges folk instämma i dessa ord:

Tack, för hvad Du gjort,
Välsignelse öfver ditt stoft,
Vänsälle konung!

statsmän, hvilka såsom rådgifvare omgifvit honom, skola erhålla en stor del af äran för det goda, som under hans regering blifvit uträttadt. Men dessa ministrar hade icke af slumpen blifvit ställda vid den aflidne furstens sida: han sjelf hade utnämnt dem till dessa befattningar. Förmågan, att sålunda finna lämplige män, är en af de värderikaste och största egenskaper, en konstitutionel konung kan ega, och kung Karl besatt den i hög grad. Föröfrigt var han lika litet som någon annan utan fel, men han var svensk till själ och hjerta och älskade varmt och innerligt sitt fosterland, hvars ära och välfärd alltid var målet för hans regeringsåtgärder. Hans ädla hjerta var aldrig känslolöst för den lidandes nöd, och kunde han ej beständigt hjelpa, så hade han dock alltid ett godt och vänligt tröstens ord, och det sätt, hvarpå det gafs, visade den hjelpsökande, att det kom från ett deltagande bröst. Denna godhjertenhet, i förening med hans färdfria, hurtiga och rättframma sätt samt hans ridderliga sinne, tillvann honom i hög grad folkets kärlek, och tårar fuktade månget öga, när dödsbudet kom. Denna folkets sorg vid den aflidnes graf är den skönaste belöning, en aflidén konung kan erhålla, och vi äro säkra, att Sveriges och Norges folk instämma i dessa ord:

Tack, för hvad Du gjort,
Välsignelse öfver ditt stoft,
Älskade Konung!